

ZIJNSWIJZE

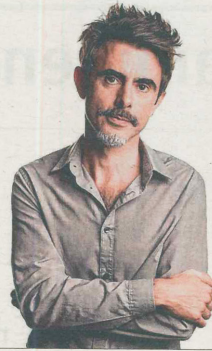
ALEXANDER WOLFRAM

columns De Standaard

augustus 2018

DE MAAND VAN

ALEXANDER
WOLFRAM

Stiltegebied

Hier sta ik weer, op de Platwijers in Zonhoven, mijn geboortedorp. Ik kwam hier al als kind. Tien minuten fietsen en daar zag ik ze glinsteren, de vele vijvers, grote en kleinere, 's zomers weelderig met groen omzoomd als uit de band gesprongen lauwerkransen. Het was er zo open, zo weids, zo vrij. Eerst om me heen, maar al snel ook in mij. En die watervogels overal! De hele waaier sloeg er zijn vleugels uit en zwom, dook en dompelde, zwermden en zweefde. Ik vond het fantastisch, een echt aards paradijs. Eén vogel in het bijzonder boeide me het meest, zoals hij daar stond, volstrekt roerloos en zeer beheerst, zelfbeheerst.

En hoe hij dan door het water waadde, uiterst traag en behoedzaam, als wou hij pootje voor pootje de stilte peilen, de diepte ervan.

Ziet u hem?

Later, als twintiger, zou ik amper nog de natuur opzoeken. Ik zit dan in de dubbele houdgreep van geldingsdrang en faalangst – hoe lager het zelfbeeld hoe sterker die greep? – en om die angst te stillen, wil ik me bewijzen en is het alsmaar werkenwerkenwerken. Maar soms, als het echt nodig is, ga ik terug naar dat paradijs, naar mijn lievelingsplek bij die ene eik naast de grootste vijver.

**Iets trekt mijn
aandacht. Iets dat
zwemt, maar ik zie
niet wat. Een rat?
– Nee, da's kleiner.
Een bever?
– Die zijn hier niet.
Een hond?
– Wel een rare
hond dan**

Op een keer zoek ik een andere spot. Ik kruip de bosjes in, langs de oever. Een eindje verder vind ik een mooi plekje, verscholen tussen wat bomen en struiken. Ik ga er zitten. Niemand kan me zien. Het is een verschuilen. Een wég willen zijn. Weg van alles.

De zon begint te zakken, de avond is zacht en na een tijdje, oogjebadend in al die waterweelde, ben ik weer open, weids, vrij. Terwijl ik daar zit te

verdwijnen, trekt er iets mijn aandacht. Iets dat zwemt, maar ik zie niet wat. Een rat? – Nee, da's kleiner. Een bever? – Die zijn hier niet. Een hond? – Wel een rare hond dan. Als het dier bijna bij de oever is, zie ik het uit het water oprijzen, met de meest wonderlijke gratie. Mijn adem hapert. Mijn hele wezen is een en al tinteling.

Zo'n vijf meter van mij vandaan, druipend van het nat, staat een prachtig mooi hertje. Een hinde. Ze snuffelt wat op de grond, zet enkele passen, komt dichterbij. Ik ben bang dat ze zal schrikken. Ze komt nog dichterbij, op drie meter.

– Oooh, niet schrikk... Ze kijkt op. Kijkt me aan. Even. In de ogen. Zonder enige verbazing of angst, als ben ik hoegenaamd niets vreemds, volstrekt gewoon zelfs. Ze keert zich om en stapt in de andere richting, waar ik haar zie verdwijnen tussen het dichte lover, voorzichtig, als loopt ze op haar tenen om de rust te bewaren.

Nu ik erop terugkijk, besef ik dat ik toen al, intuïtief, de plaats heb ingenomen waar ik enkele jaren later bewust voor zou kiezen. Door mijn leven in te richten als een stiltegebied en te doen wat ik zo graag doe: schouwen en beschouwen.

Af en toe, als ik mijn ouders bezoek, moet ik zeker nog eens naar de vijvers, naar de vogels, naar mijn favoriete plek. Ik denk dat ik nergens zozeer thuis ben als hier. Het jongetje van vroeger, de man die hij geworden is en de nestor die ik ooit – of nooit – zal zijn, komen er mooi samen. Om de stilte te peilen.

De diepte ervan. We kijken het af van de reiger. Het lijkt wel een wachten.

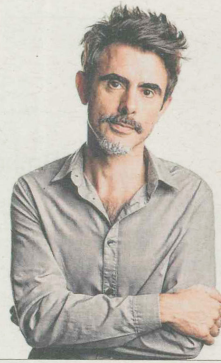
Een wachten op iets dat komt vanuit het niets.

Ziet u ons?

- Elke week pent een gastschrijver een tranche de vie neer.
Deze maand: Alexander Wolfram ziet het grote in het kleine en veel in het weinige.

DE MAAND VAN

ALEXANDER
WOLFRAM

Zijnswijze

Het gebeurt wel eens dat ik stilsta bij iets waar je makkelijk aan voorbij zou kunnen gaan. Zoals pas nog, in Berchem station. Te midden van het heen-en-weer van het personenverkeer merk ik een meisje op. Ze is zo'n tien jaar en Aziatisch. Ik vermoed Thais. Ze houdt haar handpalmen tegen mekaar, rechttop, bij het borstbeen. 'Doe je nog eens voor?', gebaart ze naar haar mama. Ook zij brengt haar handen samen, op dezelfde wijze, en buigt het hoofd, waarbij neus en duimen mekaar raken. Het meisje kijkt aandachtig toe en bootst het na. Was dat goed? Mama glim-knikje-lacht en tuurt verwachtingsvol de gang in.

Het meisje oefent het nog enkele keren. Het is mooi om te zien, de toewijding waarmee ze zo meteen het bezoek zal groeten.

Het tafereel voert me terug naar Nepal, in de zomer van 2004. Ik was toen op bezoek bij Lobsang Dohlma, een charmante Tibetaanse en – dat laat zich raden – boeddhist. Terwijl ik samen met vier andere Vlamingen

wat zat te praten, gezeten aan een laag tafeltje, keerde onze gastvrouw terug uit de keuken. Wat er dan gebeurde, zou ik simpelweg kunnen omschrijven als: Lobsang bracht thee. Ze knielde, zette het dienblad neer, plaatste een kopje bij elk van ons, nam de theepot en schonk de kopjes vol. Meer was het niet.

En toch...

Ik keek ernaar en voelde tranen opwellen. Ik schrok en probeerde ze met alle macht te bedwingen. Wat me ook lukte. Net. Tot mijn grote opluchting, want ik wou daar verdomme niet beginnen huilen. Het gesprek ging gezellig verder, maar ik hield me op de achtergrond, want ik was helemaal van slag, als had ik een schok gekregen. De zachtste schok ooit.

Ik denk nog vaak terug aan dat voorval, want wat is er toen in godsnaam gebeurd? Had ik iets gezien dat op de meest harmonieuze manier zodanig toegewijd en sereen was dat 'stomweg' het schenken van thee iets verhevens werd? Iets verheffends ook? Was haar hele zijn zozeer beziel met zachtmoedigheid dat er een diepe tederheid van uitging, op een immens krachtige manier? Of raakte het aan iets dat ik las bij Pessoa? *'Wees om groot te zijn geheel. / Maak niets wat jou is / Groter of tot niets. / Wees al in alles. / Leg zoveel je bent / In het minste dat je doet.'*

Ach, mijn pogen-te-verklaren is een onbeholpen en stuntelige vertoning bij wat ik toen heb gezien: de poëtische gebaren van een taal – een zijnswijze – die in onze cultuur erg zeldzaam is, maar die ik meteen ten volle leek te begrijpen. Een taal die ik zeer wezenlijk heb gemist, doorheen mijn leven. Maar ik was er me niet van bewust, tot het op een dag *teatime* was.

Misschien vindt u dit alles maar softe boel. Dat zou ik zelf ook hebben gevonden, ooit. Ondertussen weet ik echter beter en voel ik hoe hard het kan schuren, diep vanbinnen, dat 'zachte' en het gebrek eraan.

Bij deze heb ook ik mijn handen bij mekaar gebracht, al schrijvend. Het voelt haast als bidden, dat prevelen van de toetsen onder mijn vingertoppen. Bidden als de innigste vorm van wensen. Wensen dat die zijnswijze mij nog veel meer eigen mag worden, want ik ben nog zo vaak al te onbehouden.

En daar deed een meisje me bij stilstaan, onlangs, toen ik niet aan haar voorbijging.

— Elke week pent een gastschrijver een tranche de vie neer. Deze maand: Alexander Wolfram ziet het grote in het kleine en veel in het weinige.

DE MAAND VAN

ALEXANDER
WOLFRAM

Wei wuwei

Een zwaluwjong was uit zijn nest gevallen, de oogjes nog dicht en de veertjes zeer pril. Zelf was ik ook nog een jonkie, negen of zo, dus ik had al wat meer pluimen. Het was meteen alle hens aan dek, want dat kleintje moest natuurlijk gered. Mama wist wel hoe. Eerst een zacht nestje maken. Dan wat vliegjes vangen. En dan met een pincet die vliegjes in het bekje. Wel, niet dus. Het zwaluwtje spuwde ze uit. Keer op keer. Ik was er echt het hart van in. Wat nu?

En dat vraag ik ook aan u: hoe krijgen we dat kleintje aan het eten?

Ik heb dit verhaal al vaker verteld, maar niemand wist het antwoord. Ik wel, want het is me alsnog gelukt. Maar voor ik verklap hoe, geef ik graag nog een hint. Sinds enkele maanden ben ik me voluit aan het verdiepen in een Chinese filosofie die me al zo'n tien jaar heel erg fascineert: het taoïsme. Er valt eindeloos veel over te

vertellen, maar ik ga het zowaar in één woord proberen te vatten. Het taoïsme wil ons inspireren tot evenwichtskunst met een 'L' ervoor. Levenwichtskunst.

In het taoïsme is *wuwei* essentieel. Het wordt vaak vertaald als 'niet-doen'. En *wei wuwei* is dan 'het doen van niet-doen' of 'handelen door niet te handelen'. Dat lijkt op het eerste gezicht maar vreemd, maar het betekent: niet ingaan tegen de aard van de dingen. Oftewel: niet

Daar zat ik, weerloos en blind. Als een zwaluwjong. Ik wist: als mama of papa aan komt vliegen, gaat mijn bekje vanzelf open

dwingen, niet forceren, niet bruuskieren, want dat kan ernstige schade aanrichten. Kijk alleen al naar de al te grote druk die mensen op elkaar en op zichzelf uitoefenen, met de kwalijke gevolgen van dien. Zoals: ik stres, jij strest, wie strest er niet?

Maar goed, ik dwaal een beetje af. Terug naar dat kleintje.

Het zou dus moeten eten. En *wei wuwei* is the way to go. Enig idee?

Wel, ga eens in dat nestje zitten. Dat heb ik zelf ook gedaan, in al mijn kinderlijke verbeelding. En daar zat ik, weerloos en blind. Als een zwaluwjong. Ik wist: als mama of papa aan komt vliegen, gaat mijn bekje vanzelf open. Maar mijn ogen zijn nog dicht, dus hoe weet ik dat het eten daar is? Zou ik het horen, misschien? Het flapperen van de vleugels? Of voelen? Wind?

Hm.

Ik bracht mijn arm wat omhoog en liet mijn rechterhand als een koddig, bloot vogeltje met klapperende vingers tot bij het nestje vliegen. Flapflapflap. En hup, meteen ging het bekje open en smeekte piepend om *éten-éten-éten!* Ik kon wel jubelen van jolijt, want het vervolg was een makkie. Vliegje in het bekje en slik. Vliegje-slik. Vliegje-slik. *Wei wuwei*: zo eenvoudig kan het zijn - kinderspel - en ook zo mooi.

Het zwaluwtje groeide snel. Ik gaf het een naam: Kwiekske. Maar helaas, zo'n twee weken later ging het toch nog fout. Het was na het avondeten. Mijn kleinste vriendje zat al mooi in de veren en wipte monter in het rond op tafel. Mijn vader had zijn tandenstoker in stukjes gebroken, dat deed-ie wel vaker. In een onbewaakt moment pikte Kwiekske zo'n stukje op en voor we konden ingrijpen, wel ja.

Het moet me ontzettend veel verdriet hebben gedaan, al weet ik daar niets meer van. Het lijkt wel gewist. Maar zoals ik ooit las: als je iets verliest, verlies dan zeker niet de les.

Wei wuwei: zet je het niet beter terug in het nest, zo'n vogeltje voor de kat?

— Elke week pent een gastschrijver een tranche de vie neer. Deze maand: **Alexander Wolfram** ziet het grote in het kleine en veel in het weinige.

DE MAAND VAN

ALEXANDER
WOLFRAM

Watermerk

Het kan verkeren. Want hier sta ik dan, met mijn tranche de vie, en aan de keerzijde van het blad, op dezelfde hoogte: overlijdensberichten. Wie dit leest in den papieren courant heeft – met enige verbeelding – de grens van leven en dood tussen de vingers. Dun, hè? En als u deze column tegen het licht zou houden, letterlijk dan, schijnt andermans *verscheiden* erdoorheen. En dat vind ik op een mooie manier zeer toepasselijk, want als je het leven tegen het licht houdt, zie je onvermijdelijk het watermerk van de eindigheid.

Soms hoor of lees ik wel eens dat de dood een vergissing zou zijn. Een constructiefout van het leven. Een onrecht zelfs. Een tijdje terug zei iemand me nog: 'De dood, dat zou toch niet meer mogen bestaan. Allee, in deze tijd, met alles wat we kunnen.'

**Wat als een
onzichtbare
hand op mijn
schouder zou
tikken, en een
stem zou
zeggen: 'Het
spijt me vriend,
maar de
volgende bocht
zal je laatste
zijn'**

Zelf vind ik mijn eindigheid net zo waardevol als mijn begin. Of dat wat begonnen is nog voor ik begon. Want niet alleen mijn geboorte geeft me het leven, de dood doet dat ook, op zijn manier. Hij houdt me immers het einde voor ogen en dus de tijdelijkheid van mijn bestaan. Van elke gebeurtenis. Van elk moment. En net daardoor besef je de uniciteit van dat alles. De uniciteit van het nu. En dat besef spoort me aan om het leven te *léven*. *Léven* met accent aigu. Aigu van het Latijnse *acutus*: 'scherp'.

'Scherp' als synoniem voor wakker, aanwezig, bewust. Bewust van het Dit-Is-Nú. Maak het van ú.

Ja, de dood leert je over de ú-nú-citeit van het leven. En hoe kan ik anders dan daar dankbaar om zijn? Komt nog eens bij: het is mede dankzij de dood dat ik hier te lezen sta. Rond mijn dertigste dacht ik immers: wat als een onzichtbare hand op mijn schouder zou tikken, en een stem zou zeggen: 'Het spijt me vriend, maar de volgende bocht zal je laatste zijn.' Ik kreeg het erg benauwd bij dat idee. Niet omwille van mijn nakende einde, maar omdat ik verdomme nog niet het lef had gehad om die ene grote droom te volgen – een roeping zelfs: schrijver worden. Ik was het al, in wezen, jazeke. Maar had ik het ook al durven te zijn? Door er écht voor te kiezen? Nee, bijlange niet.

Tjak! De knoop was doorgehakt. Ik ben ervoor gegaan. Ondertussen is er een eerste boek – de novelle *Ooit zal alles anders zijn* – en werk ik aan die andere, lang gekoesterde droom: een dichtbundel. En zo ben ik dan hier beland, want ik kreeg dit plekje aangeboden na te zijn gespot als dichter. En die dichter zou het mooi vinden, mocht deze pagina – in uw handen en in uw ogen – aanvoelen als poëtisch waardepapier. Met een bijzonder watermerk. Dat van de eindigheid. En die rijm ik dan graag met deze vraag:

Is het even maar
een leven maar
dat we hebben

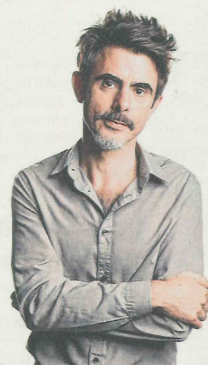
de tijd

om te leren leven
om te eren even
de eeuwigheid?

-
- Elke week pent een gastschrijver een tranche de vie neer. Deze maand: Alexander Wolfram ziet het grote in het kleine en veel in het weinige.

DE MAAND VAN

ALEXANDER
WOLFRAM

Zittenblijver

In de zomer van 2005 besloot ik hathayoga een kans te geven en wapperde ik in een losse broek richting yogastudio, met mijn *matteke* onder de arm, als een buitenmaatse sushiroller. De leraar noemde yoga 'een tegennatuurlijke bezigheid met enkele gunstige psychosomatische effecten'. Top vond ik dat, zo veel nuchterheid. Na de eerste sessie was ik echt verwonderd. Een man bestaat voor zo'n 60% uit water, maar bij mij leek het wel een Tónissteiner *sprudel*.

Al snel deed ik wekelijks een paar keer yoga, 's ochtends vroeg, in mijn eentje. Ik begon mijn sessie altijd in kleermakerszit, een vijftal minuten, met de aandacht bij mijn ademhaling te houden. Dat zitten voelde zodanig goed dat ik mettertijd steeds langer bleef zitten, op den duur soms anderhalf uur. Ik besepte het toen nog niet, maar het heil was geschied – ja, *heil*: de eeuwige zittenblijver in mij was opgestaan. De zittenblijver in de School van het Schijnbare Niksen.

Enkele jaren eerder was ik mijn leven steeds meer beginnen inrichten als een stiltegebied. De drukke job-met-te-veel-stress: *raus damit!* De auto en het verkeersgedoe: *dáhááág!* De al te moeizame vriendschappen en de ruis erna: over en uit. De kijkbuis of 'dwangbuis' die het kan zijn: naar de kelder. De nieuwsjunkie die ik was en zijn *daily newspaper fax: fini*. Een smartphone en het constante check-check-check? Nee merci, ik hou het wel bij m'n *stomfoon*.

De uitkomst van dat alles? Een groot surplus aan rust en tijd. En dat had ik echt wel nodig. Onder meer voor die studie die ik alle aandacht wilde geven: de mezelf-

Hoe wijs is een onderwijs dat ons zo weinig inspireert in en tot de mezelf-studie?

studie. En voor nu iemand zou roepen 'Gij se egocentrist!' even dit: zouden we daar niet beter allemaal voor intekenen? Zodat we onze psychische huishouding wat beter leren kennen en bestieren? Want precies dat is de oorzaak van veel trammelant: dat we vaak zo slecht omgaan met wat er in ons omgaat.

Een zekere Plinius zei ooit dat elke mens een goede leerschool kan zijn voor zichzelf, op voorwaarde dat hij *zichzelf* nauwlettend observeert. En het handige is: die school is altijd voorhanden. Je kan op elk moment bij de les zijn. Da's geen makkie, maar oefening baart kunst. Zeker met wat inspirators aan je zijde. Die van mij staan hier gewoon op de plank: Rilke, Rumi, Nietzsche, Pessoa, Montaigne, Hillesum, en tal van anderen, waaronder vooral ook de meesters van de tao en het boeddhisme.

Nu maandag is het voor velen 'terug naar school! Zelf ga ik andermaal gewoon blijven zitten. En toezicht houden op de speelplaats tussen mijn oren en de gedachten die daar tikkertje spelen. Met mijn gevoelens. En omgekeerd. Dat spel loopt wel eens uit de hand. Dan is het *boel* in mezelf en krijgt mijn eigenwaarde een *toek*. Maar ik weet dat ik het meester kan zijn, dat tik-tik-tikkertje. Ik hoef alleen maar de speeltijd te stoppen. Dat lukt steeds beter. En dan heeft de stilte de *grote koer* van de leegte helemaal voor zich. En dat brengt altijd weer verheldering, openheid en rust.

En dan denk ik nu: hoe *wijs* is een onderwijs dat ons zo weinig inspireert in en tot die mezelf-studie? Wel, ik zou zeggen: doe het zelf en blijf vandaag nog zitten in de School van het Schijnbare Niksen. Een diploma zal het niet opleveren, maar je kan er wel beter van worden.

- Elke week pent een gastschrijver een tranche de vie neer. Deze maand: schrijver-dichter Alexander Wolfram ziet het grote in het kleine en veel in het weinig.